

Lillia Ratcheva - Stratieva
Revija *Bookbird*, Dunaj

MEDNARODNO RAZUMEVANJE S POMOČJO MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI: UTOPIJA ALI RESNIČNOST?

Dvojni jubilej: 50 let IBBY-ja in 40 let revije *Bookbird*

V svojem prispevku se bom osredotočila na zgodovino IBBY-ja (The International Board on Books for Young People oz. Mednarodne zveze za mladinsko književnost), ne le zaradi zgoraj omenjenega dvojnega jubileja, temveč tudi zato, ker je ta zgodovina polna primerov dobrega mednarodnega sodelovanja in prizadevanj za mednarodno razumevanje.

Pa pogledimo v preteklost:

Vse se je začelo pred več kot 50. leti z Jello Lepman, liberalno novinarko, rojeno v Nemčiji in poročeno z Američanom nemškega rodu. Pred drugo svetovno vojno je bila v izgnanstvu v Veliki Britaniji, v svoje opustošeno mesto se je po vojni vrnila z ameriško vojsko. V času, ko je druge skrbelo, kako premagati hudo lakoto in revščino, je ona začela razmišljati o človeškem intelektu. Ko so se drugi osredotočili na pomoč lačnim v Nemčiji, je Jella Lepman v opustošeni Nemčiji začela zbirati mladinske knjige. Dobila jih je z najrazličnejših koncev sveta. Z zbranimi knjigami je najprej pripravila razstavo, leta 1948 pa je s tem fondom ustanovila Mednarodno mladinsko knjižnico v Münchnu. Naslednji korak je bil povezati ljudi, ki se zanimajo za mladinsko književnost. Novembra 1951 jih je povabila na kongres v München. Jella Lepman ni upoštevala le uglednih oseb in uveljavljenih organizacij, ampak je povabila tudi manj znane posameznike, ki so se zanimali za vsebino kongresa, za »mednarodno razumevanje s pomočjo mladinske književnosti« – in tiste, ki so bili pripravljeni za ta cilj kaj narediti. Rezultat je presegel vsa pričakovanja: pričakovali so 60 ljudi, prišlo jih je 250 iz 26 držav, in sicer z vseh področij mladinske književnosti: avtorji, ilustratorji, založniki, knjižničarji, kritiki, pedagogi in predstavniki otroških organizacij.

K promociji mladinske literature niso pripomogli le razgovori in razstave, pač pa tudi osebnosti, ki so se poistovetile s tem področjem, ki so javno in glasno podprle mladinsko književnost. Jelli Lepman je uspelo pridobiti tudi Jose Ortega y Gasseta. V svojem predavanju »Pedagoški paradoks in zamisel o mitološko oblikovani izobrazbi« je slednji pripisal nalogo »oblikovati otrokov notranji svet«, saj kot »osnovna življenjska iskra animira vse – čustva, pogum in radovednost, ljubezen in sovraštvo, upanje, zadovoljstvo s samim seboj in s svetom, spomin, sposobnost biti radoveden in oboževati. Mladinski književnosti je naložil skrb za sposobnost

vživiljanja v mitologijo, ki lahko ohrani otroško bit v odrasli osebi. S svojimi razmišljanji je izzval živahno razpravo o vlogi mladinske književnosti. Oblikovala sta se dva tabora: eden se je osredotočil na večnost otroških knjig, medtem ko si je drugi prizadeval za izločitev zastarelih literarnih del, posebej pravljic.

Na tem prvem srečanju leta 1951 so sprejeli predlog za ustanovitev mednarodne zveze za mladinsko knjigo. Majhna skupina je izjavila, da je pripravljena pripraviti statut ter načrt dela, tako da bi ustanovitev lahko bila sprejeta že na srečanju 3. in 4. oktobra 1952. Člani prvega komiteja so bili ob Jelli Lepman še: založnika Sauerländer in Raben, pisatelj Erich Kästner in dunajski kritik mladinske literature Richard Bamberger. Za kraj uradnega sedeža komiteja je bil izbran Zürich.

Osnovne naloge IBBY-ja so že na začetku bile naslednje:

- mednarodna podpora vseh, ki se zanimajo za mladinske knjige;
- pomoč pri izdajanju in posredovanju vrhunskih mladinskih knjig;
- ustanovitev raziskovalnih centrov za mladinsko književnost;
- vplivanje na vsa področja kulture, ki lahko podpirajo ali tudi zavirajo mladinsko literaturo: revije, radio, filmi in televizija;
- tesno sodelovanje z obstoječimi mednarodnimi mladinskimi knjižnicami in ustanavljanje novih.

Nekaj najpomembnejših aktivnosti IBBY-ja:

- **mednarodna Andersenova nagrada.** Novembra 1955 so po določitvah dunajskega kongresa bili prvič izbrani kandidati za dodelitev medalje Hansa Christiana Andersena. Od leta 1956 do 1965 so jo podeljevali samo pisateljem, in sicer za celoten opus in trajen prispevek na področju mladinske književnosti. Prva Andersenova nagrada za ilustracijo je bila podeljena leta 1966 na IBBY-jevem kongresu v Ljubljani, prvi Andersenov nagrajenec za ilustracijo pa je bil Alois Carigiet iz Švice. Takratni predsednik Andersenove žirije Jose Miguel de Azaola je dejal: »Kongres v Ljubljani se mi je vtisnil v spomin kot vrhunec mojega predsedstva Andersenove žirije, imel sem čast, da sem to funkcijo izvrševal 10 let.«
- **mednarodni dan mladinske knjige.** Odločitev o praznovanju mednarodnega dneva mladinske knjige je bila sprejeta leta 1966. Izbran je bil 2. april, rojstni dan Hansa Christiana Andersena, tako so povezali mednarodno nagrado in mednarodni dan. Praznujejo ga vse članice IBBY, vsako leto pa ga pripravijo (poslanico in plakat) druga sekcija.
- **revija Bookbird.** To ime je izbrala Jella Lepman za majhno informacijsko knjižico, ki bi naj izhajala občasno in bi naj vsebovala predvsem podatke o Mednarodni mladinski knjižnici v Münchnu. Vendar je po prvi izdaji knjižice *Bookbird* vse potihnilo. Oživili so jo šele leta 1962 na kongresu v mestu Hamburg, kjer so njeno vsebino razširili na delovno področje IBBY-ja, saj je izmenjava informacij postajala vedno bolj pomembna. Novi koncept naj bi realiziral Avstrijec dr. Richard Bamberger, vendar je zavrnitev finančne podpore s strani avstrijske vlade njegovo delo močno ovirala. Nova knjižica, ki je imela 8 strani, je ohranila ime *Bookbird* v čast uspehov Jelle Lepman. V naslednjih letih se je obseg knjižice povečeval, *Bookbird* je postal edina mednarodna teoretična revija o mladinski književnosti, v kateri so najboljši strokovnjaki z vsega sveta izmenjevali svoje izkušnje in mnenja. Do leta 1995 so *Bookbird* izdajali v Avstriji. Po letu 1995 pa so revijo preselili v ZDA. Sedaj *Bookbird* izdaja skupina založnikov (en evropski in trije ameriški z univerze Ohio State), revijo tiskajo v Kanadi. Kolegij

združenih založnikov pa skrbi za mednarodno vsebino knjižice. Zaradi vsega tega je *Bookbird* resnično mednarodna publikacija.

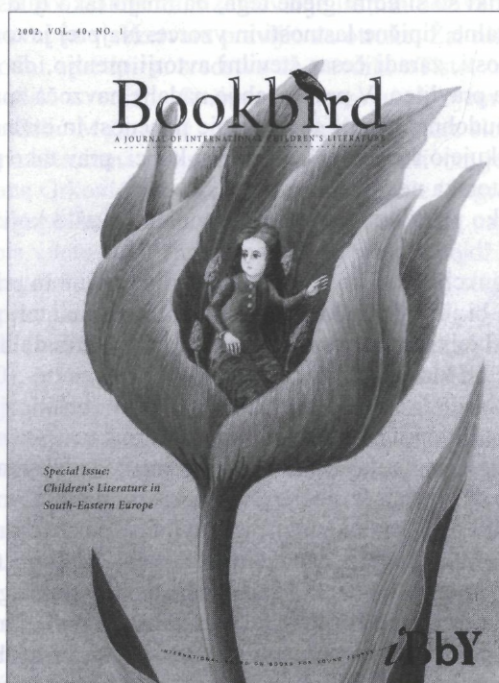
Sodelovanje pri IBBY-ju se odvija na različnih nivojih, začenja se na nacionalnem, nadaljuje pa na regionalnem in mednarodnem nivoju. Danes IBBY povezuje 60 nacionalnih sekcij.

Vseh navedenih in še drugih dejstev se bomo spomnili letos septembra, in sicer na jubilejnem kongresu v švicarskem Baslu. Najbolj pomembna bo razprava, od katere bo odvisna nadaljnja prihodnost IBBY-ja in mladinske književnosti.

Zgodovina IBBY-a je torej zgodovina trdega dela, vloženega tudi v prepričevanje in navduševanje ljudi za skupno delo, za posvečanje časa in truda področju, ki ni bilo nikoli preveč v modi ali prestižno, je zgodovina napredovanja po korakih in uresničevanje nečesa, kar je nekoč veljalo za utopijo. Ta zgodovina pa nedvomno dokazuje, da le ljudje, ki si upajo sanjati, lahko dosežejo rezultate.

Začela sem s citatom Ortega y Gasseta, glavnim govornikom na prvem mednarodnem kongresu s področja mladinske književnosti. Želim zaključiti s citatom pisatelja Ericha Kästnerja, enega izmed prvih članov izvršnega komiteja IBBY in enega prvih Andersenovih nagrajencev: »Večina ljudi odloži svoje otroštvo na stran kot star klobuk. Pozabijo nanj kot na telefonsko številko, ki ni več veljavna. Najprej so bili otroci, potem so postali odrasli, kaj pa so sedaj? Le oseba, ki je med odraščanjem ostala otrok, je Človek.«

Prevod Sandra Travnikar

Na naslovnici letošnje prve številke mednarodne revije Bookbird je bila ilustracija Marije Lucija Stupica